

Anayasa Mahkemesi Kararları Bülteni

2025-MAYIS SAYI 18

05.05.25-11.05.25

DulkadirHan Hukuk Bürosu

Hazırlayanlar:

- Av. Gizay Dulkadir
- Av. Şükrü Bereket

DULKADIRHAN
HUKUK BÜROSU

**ANAYASA MAHKEMESİNİN 05.05.2025-11.05.2025 TARİHLERİ ARASINDA RESMİ
GAZETEDE ve İNTERNET SİTESİNDE YAYIMLADIĞI BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI ÖZET
BÜLTENİ**

ERCAN DEĞİRMENCİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2022/106078

Karar Tarihi: 14/1/2025

Başvuru, tutuklu olarak yargılanan sanığın resen görevlendirilen müdafii ile ceza infaz kurumunda görüşmemesi nedeniyle müdafii yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Ordu Cumhuriyet Başsavcılığı, FETÖ/PDY üyeliği şüphesiyle Y.Ç.'nin ifadesi doğrultusunda başvuru hakkında 2017 yılında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu uzun süre bulunamamış ve 2020'de Kars'ta yakalanarak tutuklanmıştır. Gözaltında ve savcılıkta etkin pişmanlıktan yararlanmak istediğini belirtmiş, ancak yargılama sırasında bu ifadelerinden vazgeçmiştir. Mahkeme, ByLock kullanımı ve örgüt içindeki görevleri gibi delillere dayanarak başvurucağı 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvurucu, yargılama boyunca maddi durumunun kötü olması nedeniyle avukat tutamadığını, kendisine atanan müdafilerin dosyaya yeterince vakıf olmadığını ve görüşme imkânı bulamadığını iddia etmiştir. Bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, müdafii yardımından yararlanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, ancak bu hakkın ihlali iddiasının incelenmesine karar vermiştir. Cezaevi kayıtlarına göre başvurucağı, yargılama süresince resen atanan müdafilerle görüşmemiştir.

Başvurucu; gözaltına alınarak Ordu'ya getirildiğini, gözaltı işlemleri sırasında kendisine kötü muamelede bulunduğunu, yetkisizlik kararı sonrası Kars Barosundan atanan avukatla görüşme yapabilmesinin imkânsız hâle getirildiğini, mesafenin uzak olması, maddi imkânsızlığı ve pandemi sürecindeki kısıtlamalardan dolayı avukat tutamadığını belirtmiştir. Yargılama boyunca Kars Barosundan atanan avukatla hiçbir şekilde görüştürülmediğini, SEGBİS aracılığı ile kendisini ilk kez duruşma esnasında gördüğünü, yargılama sırasında soruşturmadaki ifadeleri ile ilgili açıklama yapmak istediği hâlde izin verilmediğini, karar duruşması öncesi suçlu olduğu yönünde avukatının beyanda bulunduğunu, bu nedenle heyetin kanaatini değiştirerek alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle kendisine ceza verdiğini iddia etmiştir.

Bakanlık görüşünde, başvurunun gözaltında kaldığı süre içinde üç defa müdafii ile görüşme yaptığı, Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı süre içinde iki farklı müdafii ile toplam iki defa görüşme yaptığı, tüm kovuşturma sürecinde müdafii ile temsil edildiği, yargılamanın ilk celsesinden itibaren hüküm tarihine kadar müdafii yardımından yararlandığı belirtilmiştir. Başvurucunun tutuklu bulunduğu süreçte tüm duruşmalara katıldığı, yine avukatı S.A.nın da tüm yargılama sürecine katıldığı belirtilmiştir. Başvurucu ve müdafii S.A.nın tüm yargılama sürecinde ortaya konulan delillerden haberdar olarak savunmalarını sunduğu ve kanun yoluna başvurduğu ve somut olayın koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında benzer şekilde şikâyetlerini yinelemiştir.

Anayasa Mahkemesi, müdafii yardımından yararlanma hakkını savunma hakkının etkin kullanılmasının ve silahların eşitliği ilkesinin bir gereği olarak değerlendirmiştir. Avukata erişimdeki kısıtlamaların yargılamanın ilerleyen aşamalarında telafi edilip edilmediği önemlidir.

Maddi imkânsızlık nedeniyle sanığa resen müdafii atanması yalnızca şeklen değil, etkili bir şekilde hukuki yardım sağlamak amacıyla yapılmalıdır. Müdafii atanması, sanığın iddia makamına karşı dezavantajlı duruma düşmemesi için gereklidir.

Başvurucu, terör örgütü üyeliği şüphesiyle gözaltına alınmış ve başka bir ile sevk edilmiştir. İfadesi, resen atanan bir müdafii eşliğinde alınmış ve etkin pişmanlık beyanında bulunmuştur. Daha sonra tutuklanmıştır. Yargılama sırasında SEGBİS aracılığıyla duruşmalara katılmış; Kars Barosundan müdafii atanmış ancak başvuruyla hiçbir görüşme gerçekleştirilmemiştir.

Başvurucu, müdafii ile görüşememiş, savunma stratejisini birlikte belirleyememiş, etkin pişmanlık konusunda yeterli bilgilendirilmemiştir. Mahkeme, sanığın farklı ilde bulunan müdafiiyle görüşme talebine ve zorluklara herhangi bir çözüm sunmamıştır. SEGBİS üzerinden yapılan görüşmeler de gizlilik ve savunma hakkı açısından yetersiz kalmıştır. Bu yetersizliklere rağmen başvuru 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına çarptırılmış, temyiz ve istinaf süreçlerinde de bu hususlar dikkate alınmamıştır.

Mahkeme, başvurunun etkin bir savunma yapma imkânı bulamadığını, müdafii yardımından gerçek anlamda yararlanamadığını ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan müdafii yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

GÜLTEN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2019/35226

Karar Tarihi: 23/10/2024

Başvuru, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin olarak idare ve yargı mercileri tarafından verilen kararlarda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasında düzenlenen silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır. Yargılama sonunda başvurusunun eylemlerinin örgüt üyesi olmamakla ve bu örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek örgüte yardım suçunu oluşturduğu değerlendirilerek başvurusunun 1 yıl 19 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına 4/4/2018 tarihinde karar verilmiştir. Bu hüküm, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin denetiminden geçerek 18/10/2018 tarihinde kesinleşmiştir.

Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünde (İnfaz Kurumu) koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az bir zaman kalmaya başlayacağından bahisle 25/7/2019 tarihli dilekçe ile açık ceza infaz kurumuna çıkma ve denetimli serbestlik hükümlerinden yararlanma talebinde bulunmuştur. Ceza ve İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu), başvurusunun örgütten ayrılmadığı ve kaldığı dönem içerisinde de bu yönde bir talebin bulunmadığı gerekçesiyle 29/7/2019 tarihinde talebin reddine karar vermiştir.

Başvurucu, anılan karara karşı itirazda bulunmuştur. Karşıyaka İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) itirazı reddetmiştir.

Başvurusunun bu karara karşı yaptığı itiraz da Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 11/9/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

Nihai kararın başvurusu 23/9/20219 tebliğ edilmesi üzerine başvuru 17/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Bireysel başvuru yapıldıktan sonra İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında aldığı 28/10/2019 tarihli ek kararlar başvurusunun infazının durdurulmasına karar verdiği, bu karara istinaden başvurusunun aynı gün serbest bırakıldığı görülmektedir.

Başvurusunun anılan mahkûmiyet hükmünün bakiye kalan süresinin infazına 5/4/2022 tarihinde Balıkesir L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda yeniden başlanmış olup 20/4/2022 tarihinde başvurusunun denetimli serbestliğe ayrılmasına karar verilmiştir. Başvurucu

hakkında düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihinin 15/1/2023; hak ederek tahliye tarihinin ise 10/9/2023 olduğu anlaşılmıştır.

Komisyonca; başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, masumiyet karinesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, masumiyet karinesine yönelik başvurunun ise kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

Başvurucu; terör örgütü üyesi olma suçunda hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığını, sadece örgüte yardım suçundan mahkûmiyetine karar verildiğini, buna rağmen İdare ve Gözlem Kurulu ile İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından örgüt üyesi olarak değerlendirildiğini, tutuklanarak ceza infaz kurumuna teslim edildiği 21/2/2019 tarihinde kendisine tebliğ edilen evrak içerisinde etkinlik pişmanlık hükümlerinden faydalananların denetimli serbestlik hükümlerinden yararlanacaklarına dair belge imzalatıldığını, etkin pişmanlığın yargılama usulüne ait işlem olduğunu, yargılama bittikten sonra sonuç doğurmayacağını, etkin pişmanlıktan yararlanmak istediğine dair belgenin infaz aşamasında değerlendirmeye alınamayacağını ve böylece masumiyet karinesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun tutuklanması ve ceza infaz kurumundaki talepleri ile diğer yargısal süreçlere ilişkin ayrıntılı bilgi verildikten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin masumiyet ilkesine ilişkin içtihatları özetlenmiş ve bu içtihatların bireysel başvuru incelemesinde dikkate alınması istenmiştir.

Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamış ve adil yargılanma hakkı kapsamında masumiyet karinesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün masumiyet karinesine ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. ve 38. maddelerinde yer verilen masumiyet karinesi, bir kişinin suçluluğu kesin bir mahkeme kararıyla sabit oluncaya kadar masum sayılmasını öngörmektedir. Bu ilke, sadece ceza mahkemeleri için değil, tüm idari ve adli makamlar için bağlayıcıdır. Dolayısıyla kişi, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadıkça suçlu ilan edilemez ve suçluymuş gibi muameleye tabi tutulamaz.

Masumiyet karinesi iki temel boyutta ele alınmaktadır. Birinci boyut, kişi hakkında ceza yargılaması devam ederken onun suçlu olduğu yönünde açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Bu yasak, yalnızca ceza mahkemeleri için değil, diğer kamu kurumları ve

makamlar için de geçerlidir. İkinci boyut ise ceza yargılaması mahkûmiyetle sonuçlanmamışsa, ilerleyen süreçte kişi hakkında suçluluk ima edecek işlemler yapılmamasını, bu yönde bir izlenim oluşturulmamasını gerektirir.

başvurucu bir terör örgütüne yardım etmek suçundan hüküm giymiştir. Ancak örgüt üyeliği suçlamasından mahkûm edilmemiştir. Buna rağmen cezaevi idaresi, başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve koşullu salıverilme talebini reddederken onun “örgüt mensubu” olduğu yönünde ifadeler kullanmış; bu karar, infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesi tarafından da onanmıştır. Bu durum, başvurucunun mahkûm olmadığı bir suçtan dolayı suçlu gibi değerlendirilmesi anlamına gelmekte ve masumiyet karinesinin ihlali sonucunu doğurmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere, ceza yargılamasında hüküm verilmeyen bir suçla ilgili olarak idari veya adli mercilerce yapılan değerlendirmeler, masumiyet karinesini zedeleyebilir. Özellikle kamu makamlarının kararlarında kullandıkları dilin, kişinin toplum nezdinde suçlu olduğu izlenimini doğuracak nitelikte olmaması gerekir. Bu bağlamda, infaz hâkimliği ve ağır ceza mahkemesinin başvurucunun örgüt üyesi olduğunu ima eden gerekçelerle karar vermeleri, masumiyet karinesinin ikinci boyutunun ihlali olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, bir kişinin sadece mahkûm olduğu suçtan dolayı işlem görmesi gerekirken, mahkûm olmadığı bir suçun gerekçelerine dayanılarak hakkında işlem yapılması, hukuken kabul edilemez olup masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

İrfan FİDAN farklı gerekçeyle ihlal sonucuna katılmıştır.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucu; açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin olarak idare ve yargı mercileri tarafından verilen kararlarda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler,

kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

3. Somut olayda başvuru, hakkında terör örgütü üyeliğinden mahkûmiyet kararı olmadığı halde terör örgütü üyesi gibi değerlendirme yapıldığını, buna ilişkin idare ve gözlem kurulu kararına yaptığı itirazın infaz hakimliğince reddedildiğini, Hakimlik kararında yeterli gerekçe olmadığını da iddia etmiştir.

4. Sonuca etkili esaslı iddiaların kararda karşılanmaması öncelikle gerekçeli karar hakkının ihlali sonucunu doğurabilir. Nitekim gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 141. maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

5. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi, B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

6. Somut olayda infaz Hakimliğinin gerekçesine bakıldığında masumiyet karinesinin ihlaline yönelik bir gerekçe ve dil kullanılmadığı açıktır. Ancak başvurunun sonuca etkili esaslı iddialarına yönelik de bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca başvurunun mahkûmiyetine neden olan suçuna değinilmiştir. Kararda, başvurunun açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddine ilişkin karara yaptığı itirazın hangi gerekçeyle

reddedildiği ortaya konulmamıştır. Bu şekilde başvurucunun, kararın sonucuna etkili esaslı bir itirazı karşılanmamıştır.

7. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlali sonucuna varılması gerektiği kanaatine vardığımđan, ihlal sonucuna farklı gerekçeyle katılıyorum.

ALİYE YEŞİL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2020/28016

Karar Tarihi: 23/1/2025

Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesinde yer alan Devedurağı köyündeki bir taşınmaz, Türkiye Petrolleri A.Ş. tarafından petrol üretim faaliyetlerinin yapılabilmesi amacıyla acele kamulaştırılmak üzere alınan bir karar doğrultusunda kamulaştırılmıştır. Kamulaştırılan taşınmaz, 609.125 m² büyüklüğünde olup, 47.535,42 m²'lik kısmı bu amaçla alınmıştır. İlk olarak, Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 16 Mayıs 2009 tarihinde alınan bilirkişi raporu sonucu, taşınmazın değeri 1.275.375,32 TL olarak belirlenmiştir. Ancak, başvuru ile idare arasında uzlaşma sağlanamayınca, 15 Mart 2011 tarihinde Diyarbakır 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil edilmesi amacıyla dava açılmıştır. Mahkeme, 19 Ekim 2011 tarihinde keşif yaparak bilirkişi raporları almış ve ek bilirkişi raporunda taşınmazın bedelini 1.552.069,49 TL olarak belirlemiştir. Ek raporda, taşınmazın sulu tarım arazisi niteliğinde olduğu, buğday, mısır ve pamuk üretiminin yapılabileceği, damlama sulama sisteminin verim artışı sağladığı gibi hususlar vurgulanmış, taşınmazın özellikleri göz önünde bulundurularak kapitalizasyon faiz oranı %5 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, taşınmazın makineli tarıma uygun olması, verimli toprak yapısı ve ulaşım kolaylıkları gibi sebeplerle %38 oranında bir objektif değer artışı uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme, 23 Şubat 2012 tarihinde, İdareye 141.731,61 TL bedeli bloke etme süresi tanımış, bu bedel depo edildikten sonra 15 Mart 2012 tarihinde kamulaştırma bedelini 1.417.106,93 TL olarak tespit ederek davayı kabul etmiş, taşınmazın tapu kaydının iptal edilmesine ve İdare adına tesciline karar vermiştir. Bu karar, ek bilirkişi raporuna dayandırılmış, ancak Mahkeme, taşınmazın özellikleri dikkate alındığında objektif değer artış oranını %26 olarak belirlemiştir.

Başvurucular, Mahkeme kararını temyiz etmiş ve kararın, bilirkişi raporlarında yapılan tespitlere uygun olmadığı gerekçesiyle bozulmasını talep etmiştir. Yargıtay, 25 Mart 2014 tarihinde, taşınmazın değeri için bilimsel yöntemlerle net gelir hesaplanmasının doğru olacağına ve bazı tespitlerin yanlış yapıldığına karar vermiştir. Ayrıca, taşınmazın mülkiyetinin Maliye Hazinesi'ne ait olması gerektiği belirtilmiştir. Bu sebeplerle, Yargıtay, Mahkeme kararını bozmuş ve ek bilirkişi raporunun alınarak taşınmaz bedelinin tekrar tespit edilmesini istemiştir.

Mahkeme, bozma kararına uyarak ek bilirkişi raporu almış, bu rapor doğrultusunda kamulaştırma bedelini 840.321,65 TL olarak belirlemiştir. 27 Ocak 2016 tarihinde

verilen kararda, fazla  denen 576.785,30 TL'nin başvuruculardan tahsil edilmesi gerektiği ve kamulaştırma bedelinin hesaplanırken yasal faizin de uygulanması gerektiği vurgulanmıştır.

Sonraki süreçte, başvurucular kararı temyiz etmiş ve 20 Haziran 2019 tarihinde Yargıtay, Mahkeme kararını düzeltilerek onanmasına karar vermiştir. Yargıtay, mahkemenin belirlediği %38'lik objektif değer artış oranını yanlış bulmuş, doğru oran %26 olarak belirlenmişti. Ayrıca, kamulaştırma bedelinin acele elkoyma bedelinden fazla olması nedeniyle faiz işletilmesinin doğru olmadığı ifade edilmiştir. Nihai olarak, Yargıtay tarafından kamulaştırma bedeli 767.250,20 TL olarak belirlenmiştir. Son olarak, başvurucuların karar düzeltme talebi de reddedilmiştir.

Nihai karar, başvurucular vekili tarafından 1/8/2020 tarihinde öğrenilmiş, başvurucular 14/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucular, kamulaştırma bedelinin tespitinde buğday alımının TMO tarafından gerçekleştirildiğini belirterek tarım müdürlüklerinin tahmine dayalı verileri yerine gerçek değer ve maliyetlerin belirlendiği TMO verilerinin esas alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Yine aynı gerekçeyle pamukla ilgili olarak [S.S.  ukurova Pamuk, Yer Fıştığı ve Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifler Birliği ( UKOB RL K)] verilerinin, silajlık mısır alımında ise -sadece hayvan yetiştiricileri tarafından yapıldığı açıklanarak- dava tarihindeki reel piyasa verilerinin dikkate alınması gerektiğini iddia etmiş; bu verilerin bozma kararlarında belirtilen rakamların çok üzerinde olduğuna işaret etmiştir.

Bununla birlikte başvurucular; taşınmazda bulunan damlama sulama sisteminin verimi %25 artırırken maliyetlerin %50 oranında azalmasına yol açtığını, bu hususun Diyarbakır İl Tarım Müdürlüğü ve Kralkızı Dicle Pompajlı Sulama Birliği yazılılarıyla ortaya konulduğunu zikretmiştir. Buna göre özellikle damlama sulama sistemi sayesinde başvuru konusu taşınmazın emsal taşınmazlara nispetle en az %25 oranında daha verimli olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca bilirkişi raporunda da masrafları düşüren nedenlerin tespit edildiğini ancak Mahkemece bu hususların dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

Başvurucular, başvuru konusu taşınmaza komşu olan ve aynı bölgede bulunan taşınmazlara ilişkin kamulaştırma bedeli hesabında %100 oranında objektif değer artışı uygulanmasına rağmen başvuru konusu davada objektif değer oranının %26 olarak kabul edilmesiyle kamulaştırma bedelinin gerçek bedelin altında tespit edilmesinden yakınmıştır. Başvuruculara göre özel ve teknik bilgi gerektiren objektif değer artış oranının hâkim tarafından %26 olarak belirlenmesi dayanaksız ve keyfî bir değerlendirmedir. Başvurucular, taşınmazın altında bulunan petrol yatakları ve diğer

özellikleri nedeniyle objektif değer artış oranının en az %200-300 arasında olması gerektiğini iddia etmiştir.

Sonuç olarak başvurucular; belirtilen gerekçelerle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini, hukuki belirlilik ve eşitlik ilkeleriyle gerekçeli karar, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Bakanlık görüşünde; kamulaştırma bedelinin ödenmesi nedeniyle başvurucuların mağdur sıfatının devam edip etmediği hususunun değerlendirilmesi gerektiği, kamulaştırma bedelinin bilirkişi raporu doğrultusunda hesaplandığı, başvurucuların ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Başvuruya ilişkin yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.

Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 48).

Çok sayıda alıcısı ve satıcısı bulunmayan ve satışa konu olan malların aynı nitelikte (homojen) olmadığı emlak piyasasında bir taşınmazın herkes için geçerli tek, değişmez ve kolay hesaplanabilir bir fiyatının olmadığı da gözönünde bulundurulmalıdır.

Anayasa'nın koruması altında bulunan mülkiyet hakkı açısından önemli olan, kamulaştırılan veya üzerinde irtifak hakkı kurulan taşınmazın gerçek değerinin 2942 sayılı Kanun'a göre belirlenmesi, irtifak hakkı kurulan taşınmazda meydana gelen değer düşüklüğü karşılığının objektif kriterlere göre tespit edilmesi ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile orantılı bir bedelin başvuruluculara ödenmesidir (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 48).

Kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi orantılılık ilkesinin gereğidir. Taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetkisi ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkına yapılan müdahale ile ödenen bedel arasındaki ilişki yönünden yapacağı tespit, orantılılık incelemesinden ibarettir (Mukadder Sağlam ve diğerleri, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52).

Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk, davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmasını gerektirmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

Başvurucular ise, İlçe Tarım Müdürlüğü'nün verileri yerine TMO (Toprak Mahsulleri Ofisi), Ticaret Borsası ve ÇUKOBİRLİK gibi başka kurumların verilerinin dikkate alınmasını talep etmiştir. Ancak, mahkeme, başvurulucuların İlçe Tarım Müdürlüğü'nün verilerine dair somut bir itiraz sunmadığı için bu verilerin doğru olduğuna karar vermiştir.

Kamulaştırma bedelinin belirlenmesinde, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 11. maddesinin (f) bendine göre, taşınmazın kamulaştırıldığı tarihteki kullanımı ve gelecekteki potansiyel kazançları dikkate alınarak değer belirlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Türkiye'deki il ve ilçe tarım müdürlükleri, tarımsal veriler konusunda resmi ve güvenilir kaynaklar olarak kabul edilir. Bu yüzden mahkeme ve bilirkişiler, özel bir durum yoksa, genellikle bu verileri kullanır. Ancak, başvurulucular, taşınmazın gerçek

değerini yansıtan tarımsal verilerin, İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından tutulan verilerle belirlenemeyeceğini savunmuşlardır.

Başvurucular ayrıca, taşınmazda kullanılan damlama sulama sisteminin verimi artırdığı ve maliyetleri azalttığı gerekçesiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak, mahkeme, bu sistemin taşınmazın verimine etkisini somut verilerle ortaya koymadıkları için bu iddiayı dikkate almamıştır.

Kamulaştırma bedelinin belirlenmesinde, objektif değer artış oranı önemli bir faktördür. Bilirkişi raporunda, taşınmazın değerinin %38 oranında arttığı belirtilmiştir. Ancak, mahkeme, bu oranı %26 olarak kabul ederek kamulaştırma bedelini belirlemiştir. Başvurucular, bu oranı düşük bularak, kamulaştırma bedelinin gerçek değerini yansıtmadığını savunmuşlardır.

Anayasa'nın 46. maddesi, kamulaştırmanın, taşınmazın gerçek değerinin ödenmesi şartıyla yapılabileceğini belirtmektedir. Bu, mülkiyet hakkının korunmasına dair bir güvencedir. Ancak, mahkeme, bilirkişi raporundaki %38'lik oranı dikkate almayarak %26 oranında bir değer artışı uygulamış ve bu durum başvurucuların aleyhine olmuştur. Bilirkişi raporunda, taşınmazın il merkezine ve kara yoluna yakınlığı, verimlilik gibi objektif unsurların etkisi belirtilmiş olsa da, mahkeme bu unsurların neden dikkate alındığına dair bir gerekçe sunmamıştır. Bu, kamulaştırma bedelinin belirlenmesinde bir eksiklik yaratmıştır. Mahkeme, bilirkişi raporunu yetersiz bulmuş, ancak bu kararını gerekçelendirmemiştir. Bilirkişi raporlarının, mahkemeye yalnızca yardımcı olduğunu ve hâkimin bu raporları takdir ederek karara bağlama yetkisine sahip olduğunu unutmamak gerekir.

Sonuç olarak, mahkeme, taşınmazın gerçek bedelinin belirlenmesinde gerekli adımların atılmadığını ve başvurucuların mülkiyet hakkının korunması için gereken usul güvencelerinin sağlanmadığını belirlemiştir. Bu durum, Anayasa'nın mülkiyet hakkına yönelik güvencelerine aykırıdır. Dolayısıyla, kamulaştırma bedelinin belirlenmesindeki hatalar, mülkiyet hakkının ihlaline neden olmuş ve müdahale ölçüsüz bir şekilde yapılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle kamulaştırma bedelinin hesaplanmasında objektif değer artış oranının belirlenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

HAVVA ÇELİK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2022/42571

Karar Tarihi: 21/1/2025

Başvuru; yargı mercilerince haksız gözaltından kaynaklı tazminat talebinin esasının incelenmemesi nedeniyle karar hakkının, kovuşturma nedeniyle avukatlık ruhsatı alınamamasından kaynaklı maddi zararın tazmin edilmemesi nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvurucu, hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında terör örgütüne üye olma suçundan 8/3/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu 9/3/2018 tarihinde tahliye edilmiştir.

Başvurucu hakkındaki yargılamaya Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesinde başlanmıştır.

Başvurucu 15/3/2018 tarihinde Isparta Barosundan avukatlık staj bitim belgesi almış ancak ruhsat talebinin hakkındaki dava sonuçlanıncaya kadar reddine karar verilmiştir.

Başvurucu, ruhsat alma talebiyle Ankara Baro Başkanlığına da başvurmuştur. Ankara Baro Başkanlığı 25/4/2018 tarihinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasına atıf yaparak başvurucu hakkındaki yargılamanın devam ettiğini belirtmiş, kovuşturmanın sonuna kadar ruhsat talebinin reddine karar vermiştir.

Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesi 28/11/2018 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan başvurucunun beraatine karar vermiştir. Beraat kararı 9/1/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurulmadığı için kesinleşmiştir.

Başvurucu 30/1/2019 tarihinde Ankara Barosuna kaydolmuş, 27/3/2019 tarihinde ruhsat alarak avukatlık mesleğine başlamıştır.

Başvurucu 12/4/2019 tarihinde Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; Isparta Barosunda avukatlık stajını yaparken 8/3/2018 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alındıktan sonra sorgusunun yapılmasının ardından yurt dışı çıkış yasağı konularak serbest bırakıldığını, hakkında Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açıldığını, bu dava sonunda beraat ettiğini, bir gün haksız yere gözaltında tutulduğunu, hakkında kovuşturma olduğundan bahisle ruhsat talebinin Isparta ve Ankara Barosunca reddine karar verildiğini, ruhsat alamaması sebebiyle iş bulamadığını belirtmiş; maddi tazminatın baroların belirlediği ücret tarifesine göre hesaplanması gerektiğini belirterek 50.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi 13/5/2019 tarihli tensip incelemesinde Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesine müzekkere yazılarak başvurucunun gözaltında ve tutuklukta kalıp kalmadığının, kalmış ise gözaltı, tutuklama ve tahliye tarihlerinin bildirilmesine;

gözetiminde ve tutuklulukta geçen sürelerin başkaca bir karar nedeniyle mahsup edilip edilmediğinin bildirilmesine, mahsup edilmiş ise mahsuba ilişkin karar örneğinin istenmesine karar vermiştir.

Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi başvurusunun tazminat talebini kısmen kabul etmiş ve başvurucuya 2.000 TL manevi, 31.800 TL maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Davalı Maliye Hazinesi istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesi 21/2/2022 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi kararını düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

Başvurucu, bu kararı 28/2/2022 tarihinde öğrenmiş; 28/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu; istinaf mahkemesinin tazminat davasını düzgün şekilde incelemediğini, beyanlarını aleyhe yorumlayarak hak kaybına sebep olduğunu, haksız gözetim nedeniyle manevi tazminat talep etmesine rağmen böyle bir talepte bulunmadığı şeklinde yanlış bir yorumla manevi tazminat talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucunun iddiasının özü davaya konu şikâyetlerinin esası hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Bu nedenle başvurunun adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında, hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019 § 54).

Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava

hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şekli anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklarla bkz. İbrahim Demiroğlu, § 55).

Diğer taraftan görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma niteliğinde, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte, taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan kanunlar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu, § 56).

Somut olayda başvuru, tazminat dava dilekçesinde diğer hususların yanı sıra bir gün haksız yere gözaltına alındığını, haklı bir gerekçeyle dayanmayan gözaltı kararı nedeniyle suçlu olarak yaftalandığını, itibar kaybı yaşadığını belirterek tazminat talep etmiştir. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi başvurunun gözaltında kalıp kalmadığını tespit etmek için Isparta Ağır Ceza Mahkemesine müzekkere yazılmasına karar vermiş ve yargılama sonucunda, başvurunun bir gün gözaltında kalmasını da nazara alarak başvurucuya 2.000 TL tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurunun 25/9/2019 tarihli duruşmadaki beyanına atıfla manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi başvurunun bu duruşmada manevi tazminat talebinin gözaltında kalma süresiyle ilgili olmadığını beyan ettiğini tespit etmiştir. Bu tespit ilk defa kesin nitelikteki Bölge Adliye Mahkemesi kararında yapıldığı için başvuru bu tespitin aksini ortaya koyabilecek imkândan yoksun kalmıştır. Ayrıca söz konusu beyandan yola çıkılarak başvurunun haksız gözaltından kaynaklı bir manevi tazminat talebinin olmadığı da söylenemeyecektir. Başvurunun manevi tazminat talebinin haksız gözaltı ile ilgili olmadığı yönünde bir beyanı bulunmamaktadır. Başvurunun tazminat dava dilekçesi de dikkate alındığında haksız gözaltı nedeniyle tazminat talep ettiğini kabul etmek

gerekir. Buna rağmen Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun haksız gözaltından kaynaklı manevi tazminat talebini reddetmiş, dolayısıyla başvurucunun tazminat talebinin esasını incelememiştir.

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

ÇİĞDEM SERİN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/35995

Karar Tarihi: 21/1/2025

Başvuru, idarece önceden belirlenen yerler dışında ve idareye bildirimde bulunulmadan basın açıklamasına iştirak edildiği gerekçesiyle emre aykırı davranıştan idari para cezası uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Mersin Valiliği (Valilik) tarafından 15/1/2020 tarihli kararla mülki sınırlar içinde 2020 yılı toplanma alanları, yürüyüş güzergâhları, miting alanları ve basın açıklaması yapılacak yerler belirlenmiş ve resmî internet sitesinden duyurulmuştur. Anılan kararda ayrıca basın açıklaması etkinliklerinin kamu düzenini, eğitim öğretimi, çalışma hayatını ve ticaret hürriyetini engelleyici veya bozucu biçimde olmamak kaydıyla ve 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun "Bildirim verilmesi" kenar başlıklı 10. maddesinde belirtilen süre içinde bilgi verilmek suretiyle yapılması gerektiği hususu belirtilmiştir.

Başvurucu 25/10/2020 tarihinde Mersin'in Güvenevler Mahallesi Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda bulunan bir mağaza önünde düzenlenen "Güvenceli çalışmak, insanca yaşamak istiyoruz" konulu bir eyleme katılmıştır. Mersin Halkevleri isimli kullanıcı tarafından sosyal medya hesaplarında paylaşılan etkinlik, güvenlik görevlilerinin internet ortamında yaptığı açık kaynak araştırmasıyla tespit edilmiştir. Görüntü izleme ve Tespit Tutanağı'nda başvurusunun da aralarında olduğu grubun Mersin Halkevi tarafından yapılan basın açıklamasına katıldığı belirtilmiştir.

Bireysel başvuru dosyasındaki açık kaynak araştırma raporu ve tutanakta yer alan fotoğraflar incelendiğinde yaklaşık on kişinin etkinliğe katıldığı, aralarında başvurusunun da yer aldığı dört kişinin "Güvenceli çalışmak, insanca yaşamak istiyoruz!", "HE HALKEVLERİ" şeklinde yazılı pankartı taşıdığı, katılımcıların maske taktıkları ve aralarında mesafe bulunduğu görülmüştür. Bireysel başvuru dosyasında basın açıklamasının nasıl sona erdiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca etkinliğin barışçıl olmadığına ya da barışçıl olmaktan sonradan çıktığına dair bir tespit de yoktur. Mersin İl Emniyet Müdürlüğü (Emniyet Müdürlüğü) 3/11/2020 tarihinde, kimliği tespit edilen katılımcıların idareye bildirimde bulunmadan ve idarece belirlenen alanlar dışında yukarıda içeriği belirtilen pankartın arkasında toplanarak eylem yapmaları ve böylece can güvenliklerini, kamu güvenliği ve düzenini, ayrıca pandemi süreci devam ettiğinden kamu sağlığını tehlikeye düşürmeleri nedeniyle haklarında idari yaptırım uygulanmasını ilgili ilçe emniyet müdürlüğünden talep etmiştir.

Başvurucu hakkında idareye bildirimde bulunmadan basın açıklaması yapması nedeniyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan 392 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari Yaptırım Tutanağı'nın "Kabahatle İlgili Elde Edilen Deliller" bölümüne "izinsiz basın açıklaması yapmak" yazılmıştır. Başvurucu, barışçıl nitelikte olan bir basın açıklamasına katıldığını belirterek idari para cezasına itiraz etmiştir.

İtirazı inceleyen sulh ceza hâkimliği, başvurucu hakkında uygulanan idari para cezasının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiş; kararda, başvurucunun bildirimde bulunmadan ve idarece belirlenen yerler dışında basın açıklaması yaparak emre aykırı davrandığını değerlendirmiştir.

Başvurucu, nihai hükmü 9/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında kamuoyu oluşturmak amacıyla bir basın açıklamasına katıldığını belirtmiş ve bu etkinliğin barışçıl şekilde gerçekleştiğini, kamu düzenini bozmadığını ve herhangi bir şiddet olayının yaşanmadığını ifade etmiştir. Ancak, bu etkinlik sonrasında idari para cezası uygulanmış ve başvurucu, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

Adalet Bakanlığı, başvurucunun idari para cezasına konu olan eylemin anayasal ve kişisel önem taşıyan bir durum olmadığını, bu nedenle başvurunun kabul edilemez olduğunu savunmuştur. Ayrıca, koronavirüs pandemisi sürecinde başvurucunun belirlenen alanlar dışında ve bildirimde bulunmadan etkinlik düzenlemesinin kamu sağlığını tehlikeye soktuğunu öne sürerek, bu sebeple ceza verilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğine karar vermiştir. Başvurunun, anayasal bir hakkın ihlali olduğu açıkça ortadadır ve bu nedenle başvuru kabul edilebilir bulunmuştur. Mahkeme, 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığını belirlemiş ve müdahalenin, kamu düzeninin ve sağlık önlemlerinin korunması amacına hizmet ettiğini ifade etmiştir.

Başvurucunun etkinliğe katılmak için belirlenen alanlar dışında, önceden bildirimde bulunmadan katıldığı ve bu durumun idari bir yaptırıma neden olduğu açık bir şekilde tespit edilmiştir. Ancak, başvurucunun basın açıklamasına katıldığı veya etkinliği organize ettiği ile ilgili somut bir belge ve delil bulunmamaktadır. Kolluk kuvvetleri etkinlik sırasında olay yerinde bulunmamış ve basın açıklamasının barışçıl bir şekilde

tamamlandığı görülmüştür. Ayrıca, etkinlik sırasında kamu düzeninin bozulduğuna veya bozulma tehlikesine dair herhangi bir delil bulunmamıştır.

Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarında barışçıl bir basın açıklamasına katılmanın, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının bir parçası olduğunu ve bu tür eylemlere yönelik idari para cezasının, bu hakkın kullanımını kısıtlayıcı bir etki doğurabileceğini belirtmiştir. Mahkeme, basın açıklamasının veya gösterinin barışçıl bir şekilde yapıldığı durumlarda, kamu düzeninin bozulup bozulmadığını, bozulma tehlikesinin olup olmadığını değerlendirmektedir.

Mahkeme ayrıca, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, bildirimle dayalı düzenlemeleri içerebileceğini ancak bu düzenlemenin amacının, gösterilerin etkin şekilde yapılabilmesi için güvenlik önlemleri almayı sağlamak olduğunu vurgulamıştır. Bu tür düzenlemelere aykırı davranmanın, temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını, kamu güvenliği, düzeni veya sağlığının bozulması gibi meşru gerekçelerle hak ve özgürlükler arasında adil bir denge kurulması gerektiğini belirtmiştir.

Somut olayda, başvuru basın açıklaması yapmış ancak bu esnada kamu düzenini bozacak bir durum ortaya çıkmamıştır. Ayrıca, etkinliğin sosyal medya aracılığıyla sonradan tespit edildiği, kolluk kuvvetlerinin olay yerine müdahale etmediği görülmüştür. Bu nedenle, başvurunun etkinliğine müdahale edilmesini gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

Emniyet Müdürlüğü, pandemi sürecinde etkinliğin kamu sağlığını tehlikeye düşürdüğünü öne sürmüştür de, gerek idari tutanaklarda gerekse hâkimlik kararında bu gerekçeye dayanak gösterilmemiştir. Ayrıca, etkinliği organize eden veya yöneten bir kişi olup olmadığına dair herhangi bir tespit yapılmamıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun idari para cezası nedeniyle toplumsal hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini değerlendirirken, cezalandırmanın kamu düzeni, güvenliği veya sağlığı koruma amacını güttüğü, ancak barışçıl bir gösteriye müdahale için yeterli bir gerekçenin sunulmadığı sonucuna varmıştır. Başvurunun katıldığı etkinliğin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı ve idari para cezasının hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özetle, başvurunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir ve verilen idari para cezası iptal edilmiştir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

HASAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2021/5438

Karar Tarihi: 21/1/2025

Başvuru, gözaltında kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olaya ilişkin şikâyet hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu 16/6/2020 tarihinde telefonla aranarak davet edildiği polis merkezinde hakkında yürütülmekte olan bir soruşturma nedeniyle gözaltına alınmıştır. Bir gece gözaltında kalan başvurucu, sulh ceza hâkimliğinin kararıyla adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır. Başvurucu ya da hukuki yardımından yararlandığı müdafî başvurusunun sulh ceza hâkimliği önünde verdiği ifade sırasında herhangi bir kötü muamele iddiasında bulunmamıştır.

Başvurucunun yakalanmasına ilişkin olarak kolluk görevlileri tarafından tutanak tutulmuştur. 16/6/2020 tarihli bu tutanağa göre bir suç şüphesi nedeniyle başvurucuyla telefonla iletişim kurulmuş, polis merkezi önüne gelen başvurucuya durum anlatıldıktan ve genel bilgi toplama sorgusu yapıldıktan sonra doktor rapor alınarak gerekli işlemlerin yapılabilmesi için başvurucu, polis merkezine götürülmüştür.

Başvurucu 18/6/2020 tarihinde gözaltında kötü muamele gördüğü iddiasıyla Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyetinde bulunmuştur. Başvurucu, şikâyetinde 16/6/2020 tarihinde telefonla davet edilmesi üzerine saat 19.30 sıralarında gittiği polis merkezinde avukatı gelmeden önce ifade alma odasında biri sivil giyimli, diğeri üniformalı iki polisin tekme, tokat atıp ayaklarının altına sopayla vurmak şeklinde fiziksel şiddetine uğradığını, toplu nezarethanede çıplak ayakla bırakılarak yerdeki su birikintisine oturtulduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, takip eden gün olan 17/6/2020 tarihinde öğleden önce karakol amirinin odasında bir başka polisin daha kendisine fiziksel şiddet uyguladığını, saat 17.45'te alınan sağlık raporunu götürüldüğü hastanedeki doktorun muayene etmeksizin darp ve cebir izi bulunmadığı şeklinde yazarak düzenlediğini, sulh ceza hâkimliğinin kararıyla serbest kaldıktan hemen sonra gittiği aynı hastanede başka bir doktor tarafından yapılan muayenesi sonucu saat 21.04'te kayıt altına alınan raporda uğradığı fiziksel şiddetin emarelerine yer verildiğini ileri sürmüştür; kötü muamelede bulunduğunu iddia ettiği kamu görevlilerinin eşkâlini paylaşmıştır. Kendisine kötü muamelede bulunan kolluk personeli ile onu muayene etmeden, gerçeğe aykırı olarak rapor düzenleyen doktordan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

Konuyla ilgili soruşturma başlatan Başsavcılık; İlçe Jandarma Komutanlığından başvurusunun yakalanması ve gözaltına alınmasına ilişkin belgeler ile ilgili polis merkezi

ve hastaneye ilişkin kamera görüntülerinin teminini, başvurucuya kötü muamelede bulunduğu iddia edilen polis memurlarının kimliklerinin tespitini ve ilk sağlık raporunu düzenleyen doktorun ifadesinin alınmasını talep etmiştir.

Kolluk tarafından Başsavcılığa yazılan müzekkere cevabında, olay tarihinde polis merkezinde kamera kaydı bulunmadığı, hastanenin kamera sisteminin geriye dönük olarak ancak altmış gün süreyle veri kaydettiği gerekçesiyle görüntülere ulaşılamadığı bildirilmiştir.

Başvurucu hakkında 17/6/2020 günü saat 17.54'te düzenlen, darp ve cebir izine rastlanmadığı bilgisini içeren raporu hazırlayan doktorun 21/11/2020 tarihinde kollukta verdiği ifadesinde; akşam saatlerinde polis eşliğinde acil servise gelen başvurucuya şiddet uygulanıp uygulanmadığını, bir darp izi olup olmadığını sorduğunu, başvurucunun olumsuz yanıt vermesi üzerine yaptığı kontrolde de şiddet izine rastlanmadığı için raporu gerçeğe uygun olarak düzenlediğini, başvuru herhangi bir fiziksel şiddete uğramadığını söylediği için detaylı şekilde muayene etme ihtiyacı duymadığını, bu muayeneden sonra başına bir şey gelmiş olabileceğini dile getirdiği görülmüştür.

Başsavcılık 7/12/2020 tarihinde şikâyetin 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun'un 4. maddesinin son fıkrası uyarınca işleme konulmayarak soruşturma yapılmasına yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir. Başsavcılık karar gerekçesinde olaya ilişkin kamera görüntüsü olmadığını, darp ve cebir izi bulunmadığı tespitini içeren raporu veren doktorun atılı suçlamayı kabul etmediğini, ilk sağlık raporu ile başvurucunun şikâyet dilekçesi ekinde sunduğu sağlık raporu arasında üç saat süre olduğunu ve başvurucunun sulh ceza hâkimliği önünde de işkence iddiasında bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucunun, kesin nitelikte olmasına rağmen anılan karara yaptığı itiraz sulh ceza hâkimliğince değerlendirilmiş ve 4/6/2021 tarihinde yine kesin olarak reddedilmiştir.

Başvurucu, Başsavcılığın verdiği soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararını 24/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu; gözaltındayken kötü muameleye maruz kaldığını, tutuklanma tehdidi altında olması nedeniyle ve yine aynı kolluk görevlilerinin eline düşeceği endişesiyle uğradığı bu kötü muameleyi yetkili makamlar önünde dile getiremediğini, serbest bırakılmasının ardından yaptığı şikâyeti hakkında ise işleme konulmama kararı verildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Başsavcılığın başvurucunun şikâyeti üzerine bilgi ve belgeler toplayarak şikayete konu iddialar hakkında iddiaların ciddi bulgu ve belgelere

dayanmaması nedeniyle işleme konulmama kararı verdiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

Anayasa'nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D.,B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

Olay sonrası başvurusunun şikâyeti üzerine Başsavcılık derhâl soruşturma başlatmış, olaya ilişkin kamera görüntülerinin temini için çaba göstermiş, muayene işlemini gerçekleştirmeksizin sağlık raporu düzenlediği iddia edilen doktorun ifadesini soruşturma dosyasına kazandırmıştır.

Başvurucu, tutulduğu polis merkezinde önce iki polisin kendisini tekme ve tokat atarak darbettiğini, sonrasında bu polis memurlarından birinin ayaklarına sopa ile vurduğunu, takip eden gün de bir polis memurunun fiziksel şiddetine uğradığını ileri sürmüştür. Başvurusunun ilk alınan sağlık raporunda bu fiziksel şiddete ilişkin bir tespit yer almadığı gibi başvurusu ya da müdafii de başvurusu serbest kalana kadar bu fiziksel şiddetten bahsetmemiştir. Başvurucu, bu hususa gerekçe olarak tutuklanma tehdidi altında olmasını, kolluğun fiziksel şiddetine tekrar uğramaktan korkmasını göstermiştir. Başvurusunun Başsavcılığa verdiği şikâyet dilekçesinde de yer vermediği bu sebebi ilk olarak Sulh Ceza Hâkimliğine verdiği itiraz dilekçesinde dile getirdiği görülmüştür.

Soruşturmaya yer olmadığına dair kararda Başsavcılık özellikle ilk sağlık raporu ile başvurusunun şikâyet dilekçesi ekinde sunduğu sağlık raporu arasında üç saat süre olduğu ve başvurusunun sulh ceza hâkimliği önünde işkence iddiasında bulunmadığı hususları üzerinde durmuştur. Başvurucu ise gerek sulh ceza hâkimliğine yaptığı itirazda gerekse bireysel başvurusunda birinci rapor ile ikinci rapor arasında üç saat olmadığını, gözaltında çıkış raporu alındıktan sonra adliyeye mevcutlu olarak götürüldüğünü,

tutuklanma talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğini ve burada sorgusunun yapıldığını ileri sürmüştür. Başvurucunun sonucu değiştirebilecek nitelikteki bu iddiasının ise itiraz mercii olan sulh ceza hâkimliğince dikkate alınmadığı görülmüştür. Diğer taraftan Başsavcılığın maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla başvurucunun şikâyet dilekçesinde yer verdiği bilgiler çerçevesinde şüpheli polis memurlarının kimliklerini tespit etmek suretiyle ifadelerini almayarak sonuca gittiği anlaşılmıştır. Bunun yanında Başsavcılıkça verilen karara karşı itiraz yolu kapalı tutulduğundan Başsavcılığın hâlihazırda verdiği bu kararın genel hükümlere göre soruşturma açılmasına yönelik talebin bir itiraz mercii tarafından incelenmesine de engel olacak mahiyette olduğuna dikkat çekilmelidir.

Soruşturmadaki eksiklikler kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân vermediği için bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılamamıştır.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmiştir.

AHMET ATA UZUNER BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2019/2675

Karar Tarihi: 12/12/2024

Başvuru, hâkimlik mesleğinden çıkarılan kişinin noterliğe atamasının yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) şartlarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgilere Şükran Dağ Cabir ([1. B.], B. No: 2019/19839, 15/3/2023, §§ 5-7) kararında yer verilmiştir.

Başvurucu, hâkim olarak görev yapmakta iken 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 24/8/2016 tarihli ve 2016/426 sayılı kararı ile meslekten çıkarılmıştır.

Bakanlık Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü (Genel Müdürlük) 22/4/2017 tarihli ve 30046 sayılı Resmî Gazete'de üçüncü sınıf münhal noterliklere ilişkin ilan yayımlamıştır. Başvurucu 6049 sayılı noterlik belgesi ile anılan ilan uyarınca noterlik başvurusu yapmıştır. Başvurucunun da talep ettiği Çobanlar Noterliğine 6168 sayılı belge sahibi atanmıştır. Bunun üzerine başvuru; noterlik belgesinin 6049 sayılı olduğunu, önceki sayılı belge uyarınca asıl hak sahibi kendisi olmasına karşın alt sıradaki belge sahibinin noterliğe atanmasının hatalı olduğunu belirterek yanlışlığın düzeltilmesi ve Çobanlar Noterliğine atamasının yapılması için Genel Müdürlükten talepte bulunmuştur. Başvurucunun talebine cevap verilmemiştir.

Genel Müdürlük 10/6/2017 tarihli ve 30092 sayılı Resmî Gazete'de üçüncü sınıf münhal noterliklere ilişkin yeni bir ilan yayımlamıştır. Anılan ilan uyarınca başvuru; noterlik belgesinin 6049 sayılı olduğunu, önceki sayılı belge uyarınca asıl hak sahibi kendisi olmasına karşın alt sıradaki belge sahibinin noterliğe atanmasının hatalı olduğunu belirterek yanlışlığın düzeltilmesi ve Çobanlar Noterliğine atamasının yapılması için Genel Müdürlükten talepte bulunmuştur. Başvurucunun talebine cevap verilmemiştir.

Başvurucu; her iki Noterliğe yapılan atamaların iptali, maddi ve manevi tazminat talebi ile 2/10/2017 tarihinde idari yargıda dava açmıştır. Ankara 11. İdare Mahkemesi (Mahkeme) iki atama işleminin farklı hukuki irdelemelere tabi olduğunu ve aralarında hukuki veya maddi yönden irtibat bulunmadığını belirterek iki işlemin birlikte dava konusu edilemeyeceği gerekçesiyle 20/10/2017 tarihinde dilekçe ret kararı vermiştir.

Başvurucu, bunun üzerine her iki işlemin iptali ile maddi ve manevi kayıplarının tazmini için ayrı ayrı dava açmış ve iki davada da yürütmenin durdurulması talebinde bulunmuştur. Mahkeme, mevzuatta belirlenen şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle iki davada da yürütmenin durdurulması taleplerini reddetmiştir. Başvurucunun bu kararlara karşı itirazları da reddedilmiştir.

Mahkeme 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun noterlik stajına kabul şartlarının düzenlendiği 7. maddesine dayanarak davaları 24/5/2018 ve 10/10/2018 tarihlerinde esastan reddetmiştir. Kararlarda; anılan maddenin birinci fıkrasının 6. bendinde kesinleşmiş bir ceza veya disiplin kararı sonucunda hâkim olma niteliğini kaybetmiş bulunmamak şartına ikinci fıkrasında ise terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olanların noterliğe kabul edilmeyeceğine ilişkin hükme yer verildiğini belirtmiştir. Mahkeme; gerekçesinde, anılan mevzuata atıfla başvurucunun hâkim olarak görev yapmakta iken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) örgütü ile irtibat ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle meslekten çıkarıldığı, hâkimlik vasfını kaybeden ve terör örgütü ile iltisaklı olduğu değerlendirilen başvurucunun noterlik mesleğine kabul şartlarını taşımadığını ifade etmiştir. Mahkeme bu gerekçeyle başvurucunun noterliğe atamasının yapılmayarak alt sıradaki belge sahiplerinin atamasının yapılmasına ilişkin işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Başvurucu, ret kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; istinaf dilekçesinde, kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti veya disiplin kararı bulunmaksızın meslekten çıkarıldığından 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin uygulanma olanağı bulunmadığını ifade etmiştir. Ayrıca meslekten çıkarma kararında somut bir delil ya da olguya dayanılmadığını, idarenin davaya cevap dilekçesinde terör örgütüyle irtibat veya iltisaklı olduğuna dair hiçbir somut delil gösterilemediğini, hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturmada da somut bir delil ortaya konulamadığını vurgulamıştır. Sırf meslekten çıkarılmış olmasının terör örgütüyle irtibat veya iltisaklı olduğu sonucunu doğurmayacağını ileri süren başvuru, mahkeme kararlarının kaldırılmasını ve davaların kabulünü talep etmiştir.

Başvurucunun istinaf talepleri Ankara Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesince (Daire) 29/11/2018 ve 24/1/2019 tarihlerinde kesin olarak reddedilmiştir. Daire, kararlarında Mahkemenin dayandığı gerekçelerin ve nedenlerin uygun görüldüğünü, istinaf dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın kaldırılmasını gerektirecek nitelikte olmadığını belirtmiştir.

Başvurucu 15/1/2019 ve 14/3/2019 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

UYAP üzerinden yapılan incelemede başvuru hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen kovuşturmada her türlü şüpheden uzak delil bulunmadığı ve başvurucunun anılan suçu işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle 22/3/2019 tarihinde beraat kararı verildiği tespit edilmiştir. Karar, istinaf edilmeyerek 10/4/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

Başvurucu, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 15/11/2022 tarihli ve 2022/2654 sayılı kararıyla hakkındaki meslekten çıkarma kararı kaldırılarak göreve iade edilmiştir.

Başvurucu; hakkında hiçbir somut delil bulunmadığı hâlde terör örgütüyle iltisaklı olduğu gerekçesiyle noterlik atamasının yapılmadığını, hâkimlik mesleğinden çıkarılmasının noterliğe atanmasına engel olmadığını, idari yargıda açtığı yürütmenin durdurulması talepli davaların reddedilmesinin mevzuata ve hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu bunun yanında, noterlik başvurularından sonra OHAL KHK'sı ile 1512 sayılı Kanun'a ekleme yapıldığını, söz konusu eklemenin önceki tarihli noterlik ilanları yönünden uygulanma olanağı bulunmadığını, ayrıca OHAL'in gerektirmediği konularda KHK çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olduğunu belirtmiştir. Noterliğe atanmaması nedeniyle maddi ve manevi kayıplar yaşadığını ifade eden başvuru suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Bakanlık görüşünde; başvuruçunun şikâyetlerinin temelde idari yargı mercilerinin kararlarının haksız olduğuna yönelik kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve bu hususun kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Esasa ilişkin olarak ise ilgili mevzuat hükümlerine ve Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilerek ihlal iddialarının incelenmesinde anılan hükümler ve içtihat ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 15/11/2022 tarihli kararı ile göreve iade edildiğini ve 21/11/2022 tarihinde fiilen hâkimlik mesleğine başladığını belirtmiştir. Ayrıca 17/6/2016 tarihinde emeklilik süresini tamamladığını ve hâkimlik mesleğinden çıkarılmadan önce de noterlik başvuruları yaptığını ancak geliri düşük yerleri yazmadığı için atanamadığını, meslekten çıkarıldıktan sonraki başvurularının hukuka aykırı olarak reddedilmesi nedeniyle ise gelir kaybı yaşadığını, maddi ve manevi olarak zarar gördüğünü ifade etmiştir.

Türkiye'deki Anayasa Mahkemesi kararlarına ve Anayasa'nın 15. maddesine dayalı olarak, olağanüstü hal (OHAL) dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, müdahalelerin gerekliliği ve ölçülülüğü üzerine yapılan bir değerlendirmeyi içermektedir. Anayasa'nın 15. maddesi, olağanüstü hal durumlarında temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmesini mümkün kılmakta, ancak bu müdahalelerin belirli kurallara ve ölçütlere uygun olması gerektiğini belirtmektedir.

Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hallerde bile müdahale edilemez haklar belirlenmiştir. Ancak, özel hayat gibi bazı haklar, OHAL dönemlerinde bu tür müdahalelere tabi olabilir. Uluslararası hukuk da bu bağlamda özel hayata saygı hakkının olağanüstü durumlarda bazı istisnalarla müdahale edilebilir bir hak olduğunu

kabul etmektedir. Anayasa Mahkemesi, müdahalelerin gerekliliği ve orantılılığını denetler. Bu, müdahalenin olağanüstü durumu gidermeye uygun ve gerekli olması gerektiği anlamına gelir. Ayrıca, müdahalenin kişilere aşırı bir yük getirmemesi gerekmektedir. Bu denetim, sadece müdahalenin süresiyle değil, aynı zamanda müdahalenin içeriği ve kapsamıyla da ilgilidir.

OHAL koşullarında alınan tedbirlerin, keyfî olmaması ve gerekli gerekçelere dayandırılması gerekir. Bireylerin temel haklarının ihlal edilmesine karşı yargısal denetim ve başvurulacak güvenceler de önemlidir. Eğer tedbirin dayandığı gerekçe somut bir olguya dayanmıyorsa, bu durum Anayasa'ya aykırıdır.

Somut bir olay üzerinden yapılan incelemede, başvurunun hâkimlik mesleğinden çıkarılması ve noterlik başvurusunun reddedilmesi ele alınmıştır. Başvurucu, terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu gerekçesiyle meslekten çıkarılmakta ve noterlik başvurusu reddedilmektedir. Ancak, başvurunun terör örgütüyle bağlantısına dair somut deliller ve gerekçeler sunulmamaktadır. Ayrıca, başvurunun meslekten çıkarılması ile ilgili olarak herhangi bir somut delil bulunmadığı, yalnızca meslekten çıkarılma kararı ile bu durumun kabul edilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.

Başvurucunun, meslekten çıkarılması ile ilgili olarak, verilen kararlarda, terör örgütleriyle irtibat veya iltisaklı olduğuna dair herhangi bir somut olgu veya gerekçe ortaya konulmamıştır. Bu, yargı mercilerinin yetersiz gerekçe sunduğu ve dolayısıyla başvurunun temel haklarının ihlaline yol açtığı anlamına gelir.

Ayrıca, yargı mercilerinin meslekten çıkarılma kararını değerlendirirken, başvurunun terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı konusunda herhangi bir somut kanıt veya gerekçe sunmadıkları ve bu kararın keyfî olma riski taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu durum, başvurunun temel haklarının ihlaline yol açmış, verilen kararın yargısal denetim eksikliği nedeniyle geçerliliği sorgulanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, başvurunun meslekten çıkarılması ve noterliğe kabul edilmemesi ile ilgili kararların keyfî ve somut gerekçelere dayanmadan verildiğini belirterek, bu işlemlerin Anayasa'ya aykırı olduğuna karar vermektedir. Metin, OHAL şartlarında bile hukuki dayanağı olmayan müdahalelerin yapılmaması gerektiğini ve uygulamanın "durumun gerektirdiği ölçüde" olması gerektiğini vurgulamaktadır. Başvurucunun yargı mercileri önünde ileri sürdüğü iddialar ve bu iddialara karşı yargısal bir değerlendirme yapılmaması, tedbirin gerekliliği ve ölçülülüğü açısından eksik bir denetim yapılmasına neden olmuştur. Bu nedenle, başvurucuya yönelik yapılan müdahale ve alınan kararların Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Açıklanan gerekçelerle başvurunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

ILARIA ALESSANDRA BAŞVURUSU

Başvuru Numarası: 2022/95767

Karar Tarihi: 15/1/2025

Başvuru, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi davasının uzun sürmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci:

Başvurunun Yapılması:

Başvurucu, 2016 yılında İtalya'da doğan çocuğunun babası D.Y. tarafından, kendisinin bilgisi ve onayı olmadan 2020 yılının Şubat ayında Türkiye'ye getirilip alıkonulduğunu iddia ederek, 27 Mart 2020 tarihinde İtalya'dan Türkiye'ye başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, Lahey Sözleşmesi çerçevesinde çocuğunun İtalya'ya iade edilmesini talep etmiştir. Başvurucu İtalya vatandaşıdır, D.Y. ise Almanya vatandaşıdır.

Türkiye'deki Başvurular:

İtalya'dan yapılan başvuru, Türkiye'deki Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla Urla Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletilmiş, başsavcılığa Lahey Sözleşmesi kapsamında çocuğun Türkiye'den İtalya'ya iadesi için gerekli işlemleri başlatması talimatı verilmiştir. Ayrıca, Türkiye'deki yargı makamları, dostane çözüm için çaba göstermelerini istemiştir.

Dava Açılması:

20 Nisan 2020 tarihinde, Urla Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvuru yapılmış ve çocuğun mutat meskeni olan İtalya'ya iade edilip edilmeyeceği hakkında karar verilmesi talep edilmiştir. Mahkemeye başvuruda bulunan taraf, çocuğun İtalya'da annesiyle yaşamaya devam etmesi gerektiğini ve babanın Türkiye'ye getirdiği çocuğun annesinin rızası olmadan alıkonulduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, Floransa Mahkemesi'nin çocuğun annesiyle birlikte ikamet etmesi gerektiğine dair verdiği karara da değinilmiştir.

İlk Karar:

Mahkeme, 27 Kasım 2020 tarihinde verdiği kararda, çocuğun mutat meskeninin İtalya olduğu, çocuğun burada yaşadığı dönemde en güçlü bağları kurduğu ve babanın, çocuğu Türkiye'ye getirerek annesinin rızası olmadan burada alıkoyduğunu belirterek, çocuğun İtalya'ya iade edilmesine karar vermiştir.

İstinaf Başvurusu:

Babası D.Y., bu karara karşı istinaf başvurusu yapmıştır. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi, başvurunun usulüne uygun olmadığı gerekçesiyle davanın usul yönünden hatalı olduğunu ve tekrar incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, dosyada gerekli belgelerin toplanmadığını, sosyal inceleme raporunun alınmadığını, ve çocuğun

İtalya'da yaşam koşullarının araştırılmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle, kararın kaldırılması ve dosyanın eksikliklerin giderilmesi için Urla Mahkemesi'ne geri gönderilmesine karar verilmiştir.

Yeniden Yargılama:

Mahkeme, 17 Eylül 2021 tarihinde yargılamayı yeniden başlatmış, gerekli evraklar düzenlenmiş ve bir sonraki duruşma 8 Aralık 2021'de yapılmıştır. Bu duruşmada çocuğun iade edilmesi kararı tekrar verilmiştir.

Baba Tarafından İkinci İstinaf Başvurusu:

Çocuğun babası, ikinci karara da istinaf başvurusu yapmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi, usul eksiklikleri nedeniyle dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir. Yine, çocuğun Türkiye'ye getirilmeden önceki durumuyla ilgili değerlendirme yapılmadığını belirterek mahkemenin kararının eksik olduğunu ifade etmiştir.

Dosyanın Tekrar Geri Çevrilmesi:

Bölge Adliye Mahkemesi, eksikliklerin giderilmesi için dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir. Ancak, Yargıtay 16 Haziran 2022 tarihinde, mahkemenin eksik değerlendirme yaptığına karar vererek yeniden yargılama yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu karar üzerine, mahkeme 18 Temmuz 2022 tarihinde yeni bir duruşma düzenlemiş ve duruşma tarihi 16 Kasım 2022'ye ertelenmiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç:

Bireysel Başvuru Yapılması:

Başvurucu, çocuğun İtalya'ya iade edilmesi talebiyle, 3 Kasım 2022 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır. Bu başvuru, başvurucunun çocuğunun iadesi konusunda derhal bir ihtiyati tedbir kararı verilmesi talebini içermektedir. Komisyon, başvuruyu kabul edilebilirlik ve esas incelemesi için Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

Ara Karar ve Sosyal Çalışma Raporları:

16 Kasım 2022 tarihinde yapılan duruşmada, çocuğun psikolojik veya fiziki bir tehlikeye maruz kalıp kalmayacağına dair rapor düzenlenmesi için bir sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagoğdan bilirkişi raporları talep edilmiştir. 13 Aralık 2022'de düzenlenen ilk raporda, çocuğun annesiyle İtalya'da yaşamasının fiziksel bir tehlike oluşturmayacağı, ancak babasından ayrılmasının psikolojik etkiler yaratacağı belirtilmiştir. 8 Mart 2023'te alınan ek raporda, çocuğun annesinin İtalya'ya iadesinin onun psikolojik veya fiziksel sağlığını tehlikeye atmayacağı kanaatine varılmıştır.

Son Karar ve İade Kararı:

14 Nisan 2023 tarihinde yapılan duruşmada, mahkeme çocuğun İtalya'ya iade edilmesi yönünde karar almıştır. Bu kararda, çocuğun İtalya'ya iadesini engelleyecek bir tehlike bulunmadığı belirtilmiştir. Ancak, baba yine istinaf başvurusu yapmıştır.

İstinaf Başvurusu ve Geri Çevirme Kararları:

Bölge Adliye Mahkemesi, istinaf başvurusunun eksik olduğunu ve gider avansının yetersiz olduğunu belirterek dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir. Dosya bir kez daha incelenmek üzere gönderilmiş, fakat ikinci kez gider avansının eksik olduğunu ifade ederek dosya tekrar geri çevrilmiştir. Sonunda, istinaf başvurusu üzerine, 1 Kasım 2023'te D.Y.'nin istinaf talebinin reddine karar verilmiştir.

Yargıtay'ın Onama Kararı:

D.Y., temyiz başvurusunda bulunmuş ve Yargıtay, 18 Nisan 2024 tarihinde verdiği karar ile çocuğun İtalya'ya iade edilmesini içeren mahkeme kararını onayarak, kararın kesinleşmesini sağlamıştır.

Mahkeme, çocuğun Türkiye'ye getirilmesi ve burada alıkonulmasının ardından, mutat meskeni olan İtalya'ya iade edilmesine karar vermiştir. Bu kararın Yargıtay tarafından onaylanmasıyla çocuğun İtalya'ya iadesi işlemi kesinleşmiştir.

Başvurucu, 5717 sayılı Kanun'a aykırı olarak müşterek çocuğun kaçırılıp Türkiye'ye baba tarafından getirildiğini, çocuğun İtalya'ya geri dönmesi için uluslararası sözleşmeler gereğince en az altı hafta içinde karar verilmesi gerekirken uzayan süreç nedeniyle bireysel başvuru tarihine kadar üç yılı aşkın zaman geçtiğini, bu durumda kendilerinden kaynaklanmayan nedenler yüzünden aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

Lahey Sözleşmesi, bir çocuğun yasa dışı şekilde kaçırılması durumunda, çocuğun mümkün olan en kısa sürede ve sınırlı istisnalar dışında, mutat ikametgâhı olan ülkeye iade edilmesini gerektirir. Bu düzenleme, çocukların ebeveynlerinden kopmalarını engellemeyi ve çocukların psikolojik olarak zarar görmelerini önlemeyi amaçlamaktadır. Ancak bazı istisnalar da bulunmaktadır. Örneğin, çocuğun ağır fiziksel veya psikolojik zarar riski taşıması gibi durumlar, çocuğun iadesini engelleyebilir.

Anayasa Mahkemesi, Lahey Sözleşmesi kapsamındaki davalarda, söz konusu işlemlerin hızlı ve ivedilikle sonuçlanması gerektiğini vurgulamıştır. Emrah Acıdereli ve Angela Jane Kilkenny gibi kararlar örnek gösterilerek, çocuğun iade edilmesine ilişkin davaların

uzun süre devam etmesinin, çocuk ile ebeveyn arasındaki bağları zedeleyebileceği ve telafisi mümkün olmayan zararlar yaratabileceği belirtilmiştir. Bu durum, Lahey Sözleşmesi'nin amacına aykırıdır çünkü sözleşme, bu tür davaların acil işler arasında değerlendirilmesini öngörmektedir.

Çocuğun üstün yararı, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi düzenleyen temel ilke olarak kabul edilmektedir. Anayasa Mahkemesi, çocuğun üstün yararını göz önünde bulundurarak devletin ve yargı organlarının karar verirken bu ilkeyi her zaman dikkate almaları gerektiğini ifade etmiştir. Kamu makamlarının, ebeveyn ve çocuk arasındaki menfaat dengesini adil bir şekilde gözetmeleri gerektiği de vurgulanmıştır. Ayrıca, mahkemelerin Lahey Sözleşmesi'ni yorumlayıp uygularken Anayasa'nın ilgili maddelerine uygun hareket etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Somut olayda ise, müşterek çocuğun babası tarafından Türkiye'ye kaçırıldığı ve burada alıkonulduğu anlaşılmıştır. Çocuğun İtalya'ya dönmesinin, fiziksel veya psikolojik bir tehlike oluşturacağına dair herhangi bir somut kanıt sunulmamıştır. Çocuğun, doğumundan itibaren Türkiye'ye getirilene kadar yaşamını sürdürdüğü mutlak ikametgâhının İtalya olduğu belirlenmiştir.

Yargılama süreci de oldukça uzun sürmüştür. 2020 yılında başlayan yargı süreci, istinaf ve temyiz aşamalarıyla birlikte toplamda 4 yıl sürmüştür. Yargılamanın başından itibaren, dava dosyasının usulüne uygun yürütülmediği, bazı işlemlerin eksik yapıldığı ve kararların geciktiği tespit edilmiştir. Örneğin, Cumhuriyet savcısının davaya katılmadığı, gerekli tebligatların yapılmadığı, sosyal inceleme raporu alınmadığı gibi usul hataları görülmüştür. Bu gecikmeler ve eksiklikler, çocuğun üstün yararını gözetmeyen bir süreç yaratmış ve devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak, çocuğun iadesine ilişkin işlemler, Lahey Sözleşmesi'ne uygun olarak acil bir şekilde ve gereken özenle sonuçlandırılmadığı için, çocukların aile hayatına saygı hakkına ve üstün yararına zarar verilmiştir. Yargılama sürecindeki gecikmeler ve usul hataları, devletin çocuğun üstün yararını ve aile hayatına saygıyı sağlamada yeterince özen göstermediğini ortaya koymuştur.

Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının özünü zedeleyen hukuki belirsizlikler hızlı ve etkili bir yargısal süreç yürütülerek giderilmediğinden usul güvenceleri yönünden aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.